

Kultuuriministri määruse „Muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsem jagunemine ning pädevustunnistuse taotluse esitamise kord, taotluse ja pädevustunnistuse vormid“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

1. mail 2019 jõustus uus muinsuskaitse seadus (edaspidi *MuKS 2019*). Vastavalt sellele kehtestab valdkonna eest vastutav minister § 68 lõike 3 alusel muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsema jagunemise, arvestades mälestise liiki ja materjali ning § 71 lõike 14 alusel pädevustunnistuse taotluse ning pädevustunnistuse vorminõuded ja taotluse esitamise korra. Kahe määruse asemel kehtestatakse nõuded ühe määrusega, kuna need on sisuliselt seotud (pädevustunnistuse taotlemisel ja andmisel lähtutakse tegevusalade täpsemast jaotusest).

Pädevuskohustusega tegevusalad on sätestatud *MuKS 2019* § 68 lõikes 2. Käesoleva määrusega nähakse ette tegevusalade täpsem jaotus mäletse liigi ja materjali kaupa. Mälestisel tegutseja pidi olema vastava kvalifikatsiooniga ka seni kehtinud seaduse kohaselt. Isiku kvalifikatsiooni tõendas kas kutsetunnistus või vastutava spetsialisti muinsuskaitse tegevusluba. *MuKS 2019*-ga on muinsuskaitsevaldkonnas tegutseva füüsilise isiku tähtajatu tegevusluba asendatud tähtajalise pädevustunnistusega.

Muinsuskaitse valdkonnas lähtub tegevusalale juurdepääsu piirang avalikust huvist, kus eesmärk on reguleerida töö teostajat, et tagada tööde kvaliteet, mis lõppastmes tagab kultuuriväärtuse säilimise. Selle saavutamise eelduseks on töö tegija pädevus, st oskused ja asjatundlikkus. *MuKS 2019* sätestab tegevusalad samas üldistusastmes, mis seni kehtinud seadus. Samas on teada, et muinsuskaitse valdkond hõlmab väga erinevaid tegevusalasid ja pädevus jaguneb mälestise- ning materjalispetsiifiliselt. Näiteks ei taga paberi konserveerimise oskused tingimata tapeedi konserveerimise oskuseid või seinamaalingu restaureerimise oskused ikoonimaali restaureerimise oskuseid. Materjali järgi pädevuste eristamine on samuti hädavajalik. Näiteks võimaldab värvilise metalli eraldi väljatoomine teha vahet n-ö sepatöö ja peenema, tinglikult kullassepa töö vahel. Seaduse tasandil on reguleeritud pädevuse nõue uuringute teostamisel, kuid uuringute tegemine jaguneb omakorda ning näiteks arheoloogilise uuringu tegijal ei ole allveearheoloogilise uuringu tegemise oskuseid. Täpsem jaotus on vajalik ka mälestise liikide kaupa, sest näiteks isik, kes on pädev kunstimälestist konserveerima, ei oma pädevust ehitismälestiste konserveerimiseks. Tegelikke spetsiifiliste oskuste eristamiseks on vajalik seaduses toodud tegevusalade täpsem jagunemine.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Muinsuskaitseameti ehitiste ja arheoloogia osakonna ajaloomälestiste nõunik Ilme Mäesalu (ilme.maesalu@muinsuskaitseamet.ee, 640 3022), Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna muinsuskaitse nõunik Liina Jänes (liina.janes@kul.ee, 628 2381) ja Kultuuriministeeriumi õigus- ja varahaldusosakonna juhataja Merle Põld (merle.pold@kul.ee, 628 2347).

Eelnõu toimetatakse keeleliselt pärast kooskõlastusringi.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist ning sellel on kolm lisa.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsem jagunemine. Määruse teksti parema arusaadavuse huvides on otstarbekas tuua tegevusalade täpsem jagunemine välja määruse lisas 1 tabeli kujul. Ristkasutatavas tabelis on vasakus veerus toodud MuKS 2019-s § 68 lg 2 sätestatud tegevusalad ja nende jagunemine suurema täpsusastmega. Tabelis ei kajastu tegevusalad, millel kehtib pädevuse nõue, kuid mis ei jagune täpsemateks alategevusteks – planeeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamine ja veealusele mälestisele sukeldumise teenuse pakkumine. Tabeli esimeses reas on toodud mälestise liigid ning selguse huvides lisaks ka muinsuskaitseala, maailmapärandi objekt ja veealune mälestis. Need ei ole küll eraldi mälestise liigid, kuid neil kehtivad seadusest või asukohast (paiknemisest vee all) tulenevalt teatud erisused. Näiteks võib veealune mälestis olla igast mälestise liigist ning selleks, et mitte märkida tegevusala kohta pädevuse nõuet kõikide liikide veergudesse, on toodud välja tegevusalad, kus pädevus on vajalik vee all paikneva mälestise puhul.

Tegevusalade täpsemal jagunemisel arvestatakse ehitusseadustiku nõudeid ehitusalal tegutsemisel, mälestise liigist tulenevaid erisusi tööde tegemisel, mälestise või selle osa materjalist ning valmistamise tehnikast tulenevaid erisusi.

Konserveerimise ja restaureerimise ehitusprojekti koostamise tegevusala jaguneb vastavalt arhitekti, ehitusinseneri, sisearhitekti, teedeinseneri ning maastikuarhitekti kvalifikatsioonile arhitektuurse, konstruktiivse, sisearhitektuurse, tee ja silla ning maastikuarhitektuurse ehitusprojekti koostamise valdkondadeks.

Konserveerimise ja restaureerimise tegevuskava koostamise tegevusala jaguneb vastavalt pädeva isiku kvalifikatsioonile ehitise või selle osa, tee ja silla, maastikuarhitektuurse (pargid, alleed, maailmapärandi objektidel asuvad haljasalad, kalmistud, kirikuaiad, ajaloolised looduslikud pühapaigad) ning vallasmälestise (kunstimälestised ja tehnikamälestised) tegevuskava koostamise valdkondadeks. Vastavalt MuKS 2019-le koostatakse tegevuskava juhul, kui ehitusseadustiku kohaselt ei ole ehitusprojekti esitamine nõutav ning seda võimaldab mälestisel kavandatav tööde iseloom (§ 49 lg 3).

Uuringukava koostamise ja uuringu tegemise tegevusala jaguneb vastavalt uuringu olemusele arheoloogilise, allveearheoloogilise (sukeldumisega ja ilma), ehitusuuringu, ehitise tarindite uuringu, materjaliuuringu, viimistluskihtide uuringu ning maastikuarhitektuurse uuringu valdkondadeks. Uuringute jagunemine vastab kultuuriministri määruse „Muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsem jagunemine ning pädevustunnistuse taotluse esitamise kord, taotluse ja pädevustunnistuse vormid“ eelnõule (kehtestamisel). Nimetatud määruses toodud uuringuliikidest ei nõua tõendatud pädevust arhiivi- ja bibliograafiauuring ning mõõdistamine.

Arheoloogilise uuringuga selgitatakse välja arheoloogilise kultuurkihi olemasolu ja selle elementide tekkimise järjekord ning kultuuriväärtusega ehituskonstruksioonide säilimine ja seisukord.

Allveearheoloogiline uuring erineb eelmisest ja selle tegemiseks on kaks meetodit – kasutades sukeldumist või kasutades tehnilisi vahendeid või seadmeid, mida juhitakse maismaalt või vee pealt.

Ehitusuuring on ehitusloo uurimine, sealhulgas ehitusetappide välja selgitamine, nende järjekorra kindlaks tegemine ja võimalusel dateerimine kultuuriväärtusega tarindite ja detailide jms väljaselgitamine, nende ehitamise aja, säilivuse ja seisukorra määramine ning nendele väärtushinnangu andmine.

Tarindite uuring on ehitise tarindite tehnilise seisukorra hindamine, sh kahjustuste tekkepõhjuste väljaselgitamine ning tarindi kandevõime ja avariihohtlikkuse selgitamine.

Materjaliuuring on mälestise või selle osa materjali seisukorra, omaduste, päritolu ja vanuse määramine.

Viimistluskihtide uuring on viimistluskihtide järjestuse, vanuse, säilivuse, materjali, kujundusvõtte ja seisukorra väljaselgitamine.

Maastikuarhitektuurne uuring on pargi, haljasala või kalmistu planeeringu, maastiku- ja kompositsioonelementide ning kultuuriväärtuslike väikeehitiste ja -vormide ning hauarajatiste säilimise, erinevate ehitusjärgude ja seisukorra väljaselgitamine ning nendele väärtushinnangu andmine.

Mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise tegevusala jaguneb ehitise, selle osa või elemendi materjali või töö meetodi põhiselt ning vallasmälestise materjali ja valmistamise tehnika põhiselt.

Ehitise konserveerimine ja restaureerimine hõlmab ajaloomälestiste, ehitismälestiste ja maailmapärandi objektidel paiknevate hoonete ja rajatiste konserveerimist ja restaureerimist üldehituse mõistes vastavalt pädeva isiku kvalifikatsioonile.

Kitsamad tegevusvaldkonnad jaotuvad vastavalt mälestise, selle osa või elemendi materjali või töö meetodi või valmistamisel kasutatud tehnika põhiselt vastavalt pädeva isiku kvalifikatsioonile.

Mälestisel ja muinsuskaitsealal muinsuskaitsealase järelevalve läbiviimise tegevusala jaguneb vastavalt töö eripäradele ning pädeva isiku kvalifikatsioonile ehitisel tehtava töö muinsuskaitsealaseks järelevalveks, tee ja silla töö muinsuskaitsealaseks järelevalveks, maastikuarhitektuurse (maastikuehituse) töö muinsuskaitsealaseks järelevalveks ning vallasmälestisel (kunsti- ja tehnikamälestised) tehtava töö muinsuskaitsealaseks järelevalveks. Erinevalt kinnismälestistest ei määra Muinsuskaitseamet vallasmälestistega seotud töödele reeglina muinsuskaitsealast järelevalvet. Harvadel juhtudel on see siiski vajalik ja järelevalvet on määratud ning MuKS 2019 sellise võimaluse annab.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse pädevustunnistuse taotluse esitamise kord ja taotluse ning tunnistuse vorminõuded.

Taotluse vorm sisuliselt ei muutu võrreldes seni kehtinud nõuetega. Isik, kes soovib pädevustunnistust taotleda, peab märkima taotlusel soovitud tegevusala või tegevusalad vastavalt tabelile määruse lisas 1.

Pädevustunnistuse vorm kehtestatakse määruse lisaga 3.

Määruse lisadega kehtestatakse muinsuskaitse valdkonna tegevusalade täpsem jagunemine, pädevustunnistuse taotluse ja pädevustunnistuse vorm.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusega ei kaasne olulisi mõjusid. Tegevusalade täpsemat jagunemist kasutati tegevusloa andmisel ka seni, kuigi selleks puudus selge õiguslik alus. Pädevustunnistus asendab varasemat vastutava spetsialisti tegevusluba. Pädevustunnistustele üleminek on planeeritud MuKS 2019 kohaselt kahes etapis vastavalt sellele, millal kehtiv tegevusluba on väljastatud. Tegevuslubadelt pädevustunnistusele ülemineku põhjused ja muudatusega kaasnev mõju on analüüsitud MuKS 2019 seletuskirja punktis 6.4 (lk 99–101).

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamiseks ei ole vaja teha täiendavaid riigieelarvelisi kulutusi. Pädevustunnistuse taotluse esitamiseks ja pädevustunnistuse väljastamiseks loodav kultuurimälestiste registri rakendus on valmimas ning rahastatud selleks eraldi taotletud projekti vahenditest.

Ka ei too määruse rakendamine kaasa olulisi kulutusi seni tegevusluba omanud vastutavatele spetsialistidele. Pädevustunnistuse tähtsajalisus on ette nähtud MuKS 2019-s ja muus osas on määruse koostamisel järgitud olemasolevat praktikat.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati ministriumidega eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu. Märkusi ega ettepanekuid ei esitatud.